

Georg Friedrich Händel (1685.-1759.)

Djetinjstvo i školovanje

Händel je rođen u njemačkom gradiću *Halleu* 1685. godine. Potječe iz obitelji u kojoj prije njega nije bilo velikih glazbenika. Priča se da je mali Georg bio neobično dijete. Kad bi čuo pjesmu ili svirku, bacio bi igračke u kraj i slušao glazbu. Dok se igrao, uvijek je pjevao ili mumljao kakvu melodiju. Njegova starija braća nisu toliko voljela glazbu, otac joj je bio nesklon, dok ju je jedino njegova majka voljela. Ona mu je kupila klavikord, kojega je Händel prije nego što je pošao u školu, počeo vježbati u kutu kućnoga tavana. Uzalud su mu prijatelji dolazili, pozivajući ga na igru. Georg je bio sretan, što je mogao, kako je kasnije u šali rekao: - *Rastjerivati miševe na tavanu, svojom svirkom*. Djetetovu glazbenu darovitost najprije je uočio saksonski vojvoda *Johann Adolf*, u čijoj je službi bio Händelov otac, pridobivši njegovu naklonost za sinovo školovanje, dok su roditelji željeli da postane pravnikom.

S devet godina postao je učenik poznatog glazbenika *Friedricha Wilhelma Zachowa* (1663.-1712.), učeći orgulje, čembalo, violinu i obou - svoj najdraži instrument, svirajući

djela poznatih njemačkih majstora. Händelovo se glazbeno znanje još više povećalo za boravka u Berlinu, gdje se družio s glazbenicima upoznavši suvremena francuska i talijanska glazbena djela. Nakon što mu je otac umro 1697., Händelovi rođaci odbijaju ponudu pruskoga kralja da mu omogući školovanje u Italiji, znajući da bi se time obvezao na dvorsku službu. Godinu dana je na kušnji kao orguljaš u Halleu, nakon čega se odriče službe crkvenoga glazbenika, ne namjeravajući preuzeti niti službu dvorskog glazbenika. U želji da pronade povoljniju i slobodniju mogućnost osobnoga razvoja, 1703. odlazi u Hamburg, gdje svira različite instrumente u opernome orkestru. S prijateljem *J. Matthesonom* posjećuje Lübeck, gdje slušaju orguljaša *Dietricha Buxtehudea* (1637.-1707.).

Händelova osobnost

Händel je bio visok i krupan čovjek, dugih ruku i nogu upadno velike glave, kojoj je veličinu još više povećavala vlasulja, nalik na lavlju grivu. Zbog toga je dobio nadimak *Veliki medvjed*. Hod mu je bio odrješit i težak, narav odlučna, a u mladosti i borbena. Jednom prigodom dirigirao je od prijatelja Matthesona operu *Kleopatra*, u kojoj je i skladatelj igrao jednu od uloga. Htio je dirigirati posljednjih pola sata opere, nakon svršetka uloge na što Händel nije pristao. Između njih je izbila velika svađa, tako da je pri izlasku iz kazališta došlo i do obračuna mačevima. Matthesonov se mač slomio, kada je udario o metalno dugme Händlova kaputa, pa je dvoboj prošao bez većih posljedica.

Händel se nije ženio. U mladosti je dobio dvije bračne ponude od mladih i bogatih učenica. Nije ih prihvatio, jer su od njega zahtijevale, da se ostavi glazbenoga zvanja. Razlog njegova izbjegavanja braka je i to što je htio imati potpunu osobnu, novčanu i umjetničku neovisnost. U tome je uspio, ali i bio osamljen u kasnijim godinama života.

Uvijek je imao veliko samopouzdanje. Na pokusima je od glazbenika zahtijevao pokornost svojim umjetničkim zahtjevima i teško onome tko bi mu se usprotivio. Osobito se sukobljavao s talijanskim pjevačkim zvijezdama, koje su željele isticati svoju vještinu pjevanja. Händelove svađe nerijetko su završavale komičnim scenama, jer nije dobro znao engleski jezik pa bi miješao engleske s njemačkim, francuskim ili talijanskim riječima.

Ako mu pokusi s orkestrom nisu tekli onako, kako je zamišljao znao se razbjesniti. Jednom zgodom neka pjevačica s glavnom ulogom u operi, nije htjela pjevati kako je Händel

želio. Uhvatio je svojom velikom i snažnom rukom prkosnu pjevačicu, te je kroz otvoreni prozor zadržao u zraku, sve dok nije obećala da će pjevati onako kako on želi.

Händel je bio poznat i kao veliki sladokusac. Jednom prilikom u nekom londonskom restoranu naručio je dva ručka, a kad ga je konobar upitao koje će vino donijeti za gospodina koji nije prisutan, odgovorio je: - *Sva gospoda su prisutna. Dva ručka sam naručio zato što se još nisam navikao na dječje obroke, koji se u Londonu poslužuju.*

Veliki glazbenik bio je ljubitelj životinja. Jednom je izjavio: - *Sličnost između životinja i ljudi, jest samo u tome što ima ljudi koji su nalik na životinje. Međutim, nijedna životinja ne nalikuje na ljude.*

Händelova religioznost

Händelova osobnost i posebnost očitovala se i u odnosu prema vjeri. Potjecao je iz luteranske obitelji, koja je u Halleu posjećivala kalvinistička bogoslužja. U to vrijeme luterani i kalvinisti nisu bili u osobito dobrim odnosima, ali se mladi Händel kao glazbenik dokazao kao orguljaš, upravo u reformiranoj kalvinističkoj crkvi. Tijekom studijskoga boravka u Italiji dublje upozna je katoličko bogoslužje i kreće se u društvu kardinala *Colonne*, *Benedetta Panfilija* i *Pietra Ottobonija*, na čijim je dvorovima i nastupao. Unatoč svemu tome i nagovorima svojega prijatelja, skladatelja i dirigenta *Agostina Steffanija*, nije pristupio Katoličkoj Crkvi. Nije se poistovjetio niti s anglikancima, iako je tijekom pedesetgodšnjega boravka u Engleskoj napisao brojne skladbe za njihovu liturgiju.

Händel je ipak bio čovjek s unutarnjim vjerskim osjećajima, koji su se na pravi poticaj rasplamsavali u pravu mističnu vatru. Tekst njegova najslavnijega oratorija *Messiah*, inspirirao ga je tako snažno da je cijelo djelo dogotovio za dvadeset i četiri dana. Kažu da tih dana nije gotovo ništa jeo, često se molio i u više navrata plakao. Proživljavao je stvaralačke muke i tom prigodom svoje iskustvo izrekao riječima: - *Vidio sam nebesa i sámoga Boga pred sobom.*

Takav Händel poprilično se razlikovao od onoga kojega je poznavala javnost, samouvjeren i prodorna čovjeka, ljubitelja slikarstva, a ponajviše dobrog i obilnoga jela i pića, koji je cijeloga života patio od viška kilograma.

Boravak u Italiji i odlazak u London

Potkraj 1706. u želji da proširi svoje znanje, Händel odlazi u Firencu kod vojvode *Giana Gastonea de' Medici*, kojega je upoznao u Hamburgu. Boravi u Napulju, Veneciji i Rimu u kojem nastaje njegov prvi oratorij *La Resurrezione*. Privlači ga napuljska narodna glazba, koja utječe na razvoj njegova glazbenog stila. Godine 1710. na preporuku baruna *Kielmannseggea* postaje dirigent na dvoru kneza *Georga Ludwiga*, kasnije engleskoga kralja *Georga I.* u Londonu. U to doba u Engleskoj je bila popularna talijanska opera. Händel je za svoje operno stvaralaštvo zainteresirao *Aarona Hilla*, ravnatelja opernoga poduzeća, koji izvodi njegove opere i predstavlja ga engleskoj kraljici Ani, koja mu odobrava pozamašnu godišnju zaradu, nakon velikoga uspjeha djela *Te Deum*.

Izvedba operâ u Londonu pribavlja mu osobiti uspjeh i priznanje. Lord *Burlington* poziva ga u svoju rezidenciju na Piccadillyju, gdje se okupljaju najistaknutiji predstavnici engleske znanosti i umjetnosti. U Njemačku putuje još nekoliko puta, a potom prekida gotovo sve veze osim obiteljskih. U Londonu 1717. godine, prigodom kraljeve svečanosti na rijeci *Thamesi*, izvodi orkestralnu suitu *Water Music* (Glazba na vodi). Postaje umjetnički ravnatelj novoosnovanoj operi *Royal Academy of Music*. Osnutkom ove ustanove započinje sukob novih engleskih umjetničkih krugova, s talijanskom operom kojemu pripadaju Händelova djela, što svršava porazom talijanske opere. Tomu je pridonijela i satirična opera *Prosjaka* opera skladatelja *Johna Gaya*, kojom je ismijana izvještačenost talijanske opere. Pred prosvjedima protiv stranih jezika i pjevača, Händelova operna akademija nije mogla opstati, pa je 1728. zatvorena.

Sve te poteškoće nisu slomile njegovu veliku životnu energiju. Iste godine na vlastiti račun utemeljuje s *J. J. Heideggerom* novu opernu ustanovu, za koju iz Italije dovodi pjevače. Na povratku iz Italije 1729. posjećuje bolesnu majku u Halleu. Iako se J. S. Bach (1685.-1750.) želio s njime susresti, on se nije odazvao pozivu, vjerojatno zbog majčine uzetosti. U Londonu komponira niz opera, žilavo se boreći za izgubljeni položaj. Godine 1737. pogađa ga moždana kap, kada mu se oduzima desna strana tijela. Talijanski pjevači napuštaju Englesku, jer im Händel zbog teškoga položaja ne može isplatiti honorare. Nakon

uspješnoga liječenja u *Aachenu*, vraća se u London i posvećuje komponiranju oratorijâ na engleskome jeziku. Oratorijske teme uzima iz Biblije, a starozavjetni događaji i izraelski narod, u njegovim djelima postaju veličine britanskoga imperija.

Majstor oratorija

Usljed teškoća i briga u dvadeset i četiri dana 1741. sklada poznati oratorij *Messiah*, koji je praizveden u Dublinu 1742. godine. Prihod s izvedbe bio je namijenjen irskim zatvorenicima i bolesnicima. Tadašnji listovi savjetovali su damama da ne dolaze obučene u raskošne haljine, kako bi što veći broj ljudi mogao prisustvovati izvedbi. Nakon praizvedbe oratorija, neki uvaženi čovjek čestitao mu je riječima: - *Vaša glazba, jako me je zabavila!* Händel mu na to odvrati: – *Meni onda ne preostaje ništa drugo, već da zabavljam slušatelje, premda težim mnogo većemu cilju!*

U ovom oratoriju Händel je skladao i poznatu *Aleluju*, kojom slavi Kristovu veličinu, vlast i uskrsnuće. Sâm je dirigirao na posljednjoj probi za praizvedbu djela. Svi nazočni bili su zadivljeni izvedbom jedne od glavnih sopranistica. Händel je međutim, rekao da izvedba nije bila dobra, nadodavši: - *Treba tako pjevati, da svi dožive kako je Krist uistinu uskrsnuo.* Nakon takve izvedbe nazočni su bili ushićeni, sa suzama u očima od doživljene radosti.

Ostavio je velik opus od četrdeset opera, dvadeset dva oratorija te mnogobrojna orkestralna, komorna, orguljska i klavirska djela. Nakon dvaju oratorija iz 1746. *Occasional Oratorio* i *Judas Maccabaeus*, koje sklada u slavu pobjede vojvode od *Cumberlanda* nad *Charlesom Edwardom Stuartom*, prihvaćen je kao veliki engleski kompozitor, dok je engleskim državljaninom postao još 1727. godine. Za pučku svečanost i vatromet na otvorenome u povodu zaključenja mira u *Aachenu* 1749., Händel komponira *Firework Music* (Glazbu za vatromet).

Händel je imao odbojnost prema akademskim naslovima. Kad su mu ponudili počasni doktorat Oxfordskog sveučilišta, nije ga htio prihvatiti jer je trebalo platiti malu taksu. Netko ga je zapitao, zašto je odbio tu počast, na što je odgovorio: - *Što! Zar da platim taksu, da bih postao kolega velikom broju budala?!*

Gubitak vida i smrt

Godine 1750. još jedanput odlazi u Njemačku, dok Bach umire nekoliko dana ranije, tako da se unatoč obostranoj želji nikada nisu susreli. Po povratku u Englesku, dok je radio na oratoriju *Jephte*, počeo mu je slabiti vid. U drugom dijelu toga oratorija, rukopis mu je izgubio uobičajenu jasnoću, a pred kraj stavlja napomenu: – *Bio sam spriječen raditi, pošto mi je desno oko potpuno otkazalo poslušnost*. Potpuno je oslijepio 1752., a sljepoću je hrabro podnosio. Kompozicije je učio na pamet izvodeći ih po sjećanju, a kasnije je samo improvizirao. Još bi ponekad ravnao kojom izvedbom na dobrotvornim koncertima. Umire naglo, 1759. godine, navršivši sedamdeset četvrtu godinu. Sahranjen je u Westminsterskoj opatiji. Uoči smrti je govorio: - *Htio bih umrijeti na Veliki Petak, u nadi da ću se sjединiti sa svojim Bogom, na dan njegova uskrsnuća*.

Njegovu veličinu potvrđuje i skladatelj *Ludwig van Beethoven* (1770.-1827.), svojom izjavom: - *Händel je majstor nad majstorima. Ugledajte se u njega, svi kompozitori svijeta i naučite s malo sredstava postizavati najveće učinke!*

Zanimanje za Händelovu glazbu nije prestalo niti nakon njegove smrti. Godine 1784. u Westminsterskoj opatiji, održane su velike svečanosti u povodu stogodišnjice njegova rođenja. U Njemačkoj se Händelova glazba, pojavila 1772. izvedbom oratorija *Messiah* i *Judas Maccabaeus* u Berlinu. Oratorijskom glazbom Händel je otvorio novo razdoblje u razvoju glazbe i naznačio početak procvata šire glazbene kulture. Svojom glazbom Händel teži k jednostavnosti, što je činio strpljivim dotjerivanjem i pročišćavanjem svojih djela. U djelima zagovara čovjekovo dostojanstvo i plemenitost, što je potvrdio i izjavom: – *Žao bi mi bilo, ako sam svoje slušaocе samo zabavljao, želio sam ih učiniti boljima*.